Anul XXI. Maiu 1931 Nr. 5.

REVISTA TEOLOGICĂ

= organ pentru ştiinţa şi viaţa bisericească. =

ABONAMENTUL: Pe un an 260 Lei. Pe o jumătate de an 130 Lei.
Pentru studenţi pe un an: 200 Lei.

CUVÂNTUL BISERICII ORTODOXE.

„Unirea" din Blaj, organul oficial al mitropoliei unite din Ardeal, a publicat la 21 Martie c. un articol, în care face apel la toate cercurile autorizate ale celor două biserici româneşti şi în special la arhierei, ca „dând la o parte balastul neîncrederii împrumutate şi ascultând glasul harului, ce îndeamnă la iubire, să se topească în acest glas şi şoapta ce se cere la lumină din adâncurile fiinţei noastre naţionale: „eu ţi-s frate, tu-mi eşti frate, în noi doi un suflet bate".

Articolul din chestiune face chiar o propunere concretă, ca „să se ţină un sobor al tuturor chiriarhilor ortodocşi şi uniţi la un loc, în vederea netezirii drumului spre unitatea religioasă, fără învinşi şi fără învingători, fără alt învingător decât Hristos şi învăţăturile sale".

De încheiere reclamă şi cuvântul prelaţilor ortodocşi „spre a deschide calea mântuirii naţionale".

Nu ştim dacă acest articol a fost sau nu inspirat de forurile conducătoare ale Bisericii unite. Intrucât el s'a publicat însă în gazeta oficială a bisericii, presupunem că are asentimentul acestor organe de conducere ale Bisericii unite.

Fără a angaja totalitatea Bisericii ortodoxe în această chestiune, ţinem să dăm şi noi un răspuns

la acest apel, aşa cum credem că trebue soluţionată această problemă, just şi echitabil şi în conformitate cu principiile Evangheliei.

Am lăsat intenţionat să treacă postul mare şi praznicul Invierii Domnului, ca să nu dăm prilej la eventuale răstălmăciri şi frământări inutile. Acum credem că este timpul oportun să ne spunem şi noi părerea.

Problema reunirii celor două biserici nu este nouă. Dimpotrivă este foarte veche. In cursul celor peste două sute de ani, de când Habsburgii au rupt o parte din poporul nostru, s'au făcut repeţite încercări serioase pentru reunire, dar toate au eşuat. Nu este aici locul să ispitim motivele, cari au zădărnicit-o. Incontestabil este însă, că biserica noastră ortodoxă n'a pus nici o piedecă în calea realizării acestei reuniri, ci a căutat să o ajute.

Dorinţa de reunire şi importanţa naţională a ei s'a accentuat de sute şi mii de ori în adunări, în congrese, la festivităţi, la banchete şi la alte multe ocazii de manifestări convenţionale, dar realizările practice s'au isbit de alte considerente nemărturisite şi neaccentuate cu acele prilejuri.

Ne face impresia că şi chemarea din „Unirea" este tot un desiderat platonic, inseilat din fraze sentimentale, cari nu diferă de nenumăratele apeluri la solidaritate, pe cari le-am auzit şi unii şi alţii şi la mese albe şi la mese verzi, dar fără soluţii practice.

Dupăce acum se vizează direct arhiereii bisericii ortodoxe, ca să nu creadă că biserica aceasta este indiferentă faţă de o problemă de importanţă naţională, o tratăm şi noi în consecinţă şi ne spunem opinia, pe care o credem singură ducătoare la scop.

Noi ne punem întrebarea: ce motive îndeamnă biserica unită ca acum, dupăce mai bine de 200 de ani am trăit în necontenite ostilităţi, — câteodată mai potolite, altădată însă chiar sângeroase, — să se lase ademenită de interesul superior al neamului, al patriei şi al bisericii creştine peste tot şi să în-

tindă mâna de înfrăţire? Pentruca să poţi judeca efectul, este necesar să cumpăneşti întâiu cauzele.

Şi acestea nu pot fi decât una din aceste două: 1. Ori că biserica unită a ajuns la convingerea sinceră, că interesele superioare ale neamului şi ale patriei româneşti reclamă imperios reunirea celor două biserici şi este aplicată să aducă anumite jertfe pentru aceasta; 2. ori că are oarecare temere de curentul viu, ce s'a pornit în popor ca o avalanşă de jos în sus, de revenire la biserica strămoşească, curent care se accentuiază din zi în zi tot mai puternic şi care cu timpul va duce inevitabil la ruperea peceţilor dela 1700.

Oricare din acestea ar fi cauza adevărată, noi avem convingerea, că ceeace s'a zidit la 1700 pe temelii de nisip, pe interese politice habsburgice şi vremelnice, respinse de sufletul poporului, nu poate dăinui în veci. Mai curând sau mai târziu se va topi ca ceara de faţa focului şi scânteierile acestui foc al adevărului încep să licărească tot mai vii în diferitele colţuri ale Ardealului şi ale Maramurăşului.

Iar dacă biserica oficială înţelege cu un ceas mai de vreme pulsaţiile ce svâcnesc din adâncurile sufletului poporului, nu putem decât să simţim o sinceră bucurie, încălzită de nădejdea că vom vedea încă noi cei de astăzi înfăptuită reunirea, pentru care biserica ortodoxă a vărsat multe lacrimi şi lacuri de sânge.

Să ni se ierte însă sentimentul de îndoială ce ne ispiteşte. Lunga şi dureroasa experienţă nu din cuprinsul celor două sute de ani, ci experienţa anilor din urmă, ne dau o umbră de scepticism şi de neîncredere, că gândurile de înfrăţire ale „Unirii" ar fi într'adevăr sincere.

Nu le spunem acestea ca să facem reproşuri, când este vorba să trecem cu buretele uitării peste trecutul amărăciunilor, ci facem constatări, pentruca din ele să tragem concluzii asupra posibilităţii de soluţionare a unei probleme de o importanţă capitală pentru poporul românesc.

Cine cunoaşte istoria trecutului românesc din Ardeal, trebue să ştie un adevăr istoric incontestabil: biserica ortodoxă din Ardeal n'a avut nicidată o atitudine agresivă sau ofensivă faţă de alte biserici. A fost însă de nenumărate ori încolţită în special de biserica romano-catolică. Cartea d-lui Dr. Silviu Dragomir este o adevărată Evanghelie a ortodoxiei din Ardeal, iar temniţele din Viena, Kufstein, Cluj, Segedin şi altele, precum şi mucenicii ortodoxiei, începând cu Nagyszeghi dela Alba-Iulia, Oprea Miclăuş din Sălişte, popa Ion din Aciliu şi până la nenorocitul Gheorghe Stoica din Maramurăşul de astăzi, sunt atâtea şi atâtea dovezi despre „intoleranţa" cu care a fost adeseori învinuită biserica ortodoxă. Curat povestea mielului cu lupul.

Dar să lăsăm trecutul şi să ne oprim o clipă asupra prezentului.

Experienţa vremilor din urmă, începând cu legea cultelor şi cu concordatul, dau mărturia clară că fraţii noştri trăesc în mentalitatea înaintaşilor lor celor ocrotiţi de stăpânirea dela Viena şi Budapesta.

Astăzi în România-mare, când condiţiile de existenţă ale neamului nostru s'au schimbat din temelii şi păcatele trecutului reclamă o reparare tot din temelie, pornirea ostilă a bisericii unite împotriva bisericii noastre este mai intensă şi mai dârză ca în trecut.

Fraţii uniţi ocrotiţi de larga toleranţă a statului românesc, nu s'au sfiit să se înglobeze prin Concordat în cadrele bisericii romano-catolice, iar de altă parte totuşi să se declare biserică naţională. Cu bună ştiinţă şi plan bine ticluit au pus în lucrare metodele din trecut, ispitiţi de nădejdea, că acum în era libertăţilor succesele sunt mai ieftine şi mai sigure. Şi trebue să o spunem pe şleau, că ocrotiţi de guvernul celor doi ani din urmă, au dat cele mai îndrăzneţe lovituri elementului ortodox.

Cartea părintelui Nichifor dela Sibiu şi dosarele noastre dau dovezi indiscutabile de atacul făţiş şi conştient al uniţilor împotriva noastră. Şi în slujba

ideii acesteia s'au solidarizat cu toţii indiferent de partide sau alte veleităţi de natură personală, începând de sus din anturajul ministerelor până la cel din urmă notar unit dela sate.

Amintim de pildă cazul elocvent al fostului inspector general Zenovie Păclişanu dela ministerul cultelor, descris pe larg în cartea d-lui Russu Abrudeanu, apoi cazul unei profesoare ortodoxe, căreia i s'a pus condiţia chiar la minister ca să treacă la uniţi, dacă vrea să fie numită profesoară, apoi calvarul agronomului Gheorghe Stoica din Sighet, care cu o casă de copii a rămas pe drumuri fiindcă este ortodox, atitudinea prefectului din jud. Alba, care şi-a bătut joc în modul cel mai feroce de creştinii ortodocşi din Gâmbaş, purtându-i ca pe nişte tâlhari ordinari dela Ana la Caiafa, precum şi persecuţia împotriva protopopului nostru din Aiud; apoi calvarul credincioşilor noştri din Sâniacob despoiaţi de pământ, sechestraţi, executaţi şi maltrataţi pentrucă sunt ortodocşi. Un prelat [papal] din Oradea-mare nu s'a ruşinat să ridice cele mai crude înjurii la adresa bisericii noastre într'o conferinţă publică din Cluj, „Agrul" s'a năpăstit cu foc şi pară împotriva noastră în congresul din Maramurăş, în învăţământ posturile cele mai însemnate sunt atribuite uniţilor, iar preoţii noştri cari fac servicii şi de învăţători sunt transferaţi fără anchetă şi fără motive, notarii uniţi fac mizerii celor ce vor să treacă la biserica noastră, matriculele în cele mai multe comune nici azi nu sunt rectificate, deşi trecerile sunt făcute legale de 6—8 ani. Morţii noştri nu încap în cimiteriile unite, ci pe sub garduri, cum a fost cazul directorului şcolar din Vişău, fiindcă era ortodox şi regăţean.

Nu mai continuăm. Pomelnicul este inepuisabil.

Le amintim acestea, cum am spus mai sus, nu ca să facem reproşuri în scopul de a zădărnici apropierea, ci ca să dovedim că sentimentul nostru de îndoială în sinceritatea chemării ce ni se face este justificat.

Şi tot atât de justificată este credinţa noastră, ca o consecinţă logică a celor de mai sus, că fraţii noştri au fost inspiraţi în articolul din „Unirea", nu din consideraţii de înalt simţ de jertfă pentru neam şi patrie, ci de o credinţă subiectivă, că acum, dupăce prin legea cultelor şi concordat, prin bugetul statului şi prin plasamentele de favoare ale oamenilor săi, biserica unită s'a aranjat perfect de bine în statul românesc, cucerind şi un loc în inima Bucureştilor pentru o catedrală unită, aşa peste noapte şi pe furiş — să ne cheme la pace, prin care să se sancţioneze starea aceasta de fapt, iar prin o confirmare şi din partea noastră a stării acesteia să se oprească curentul de întoarcere a poporului la biserica noastră străbună. Pentrucă este un fapt incontestabil, că atitudinea agresivă a fraţilor uniţi a produs reacţiune în înşişi credincioşii bisericii unite. Nu este săptămână să nu ne asalteze delegaţii peste delegaţii din satele unite, să-i primim în biserica noastră. Şi suntem nevoiţi să-i refuzăm, pentrucă nu dispunem de preoţi şi de mijloacele, pe cari le reclamă organizarea lor cu capele şi utensilii, deşi am fost învinuiţi de repeţite ori că noi cumpărăm suflete cu bani. O, dacă am avea aceşti bani şi dacă i-am utiliza anume pentru cumpărarea satelor unite, suntem convinşi că în 20—30 ani biserica unită ar rămânea fără credincioşi.

Asta este credinţa noastră şi am spus-o acì sincer, curat şi fără reticenţe, pentruca să facem un serviciu întru lămurirea chestiunii.

Şi acum să ne întoarcem la însaşi problema împăciuirii. Mărturisim că suntem înclinaţi să credem în sinceritatea chemării dela Blaj.

Indemnaţi de principiile de iubire şi iertare ale Evangheliei lui Hristos, pe care îl slujim, suntem gata să iertăm toate pentru înviere, să tragem dungă peste tot trecutul de lacrimi şi de jale, unii pe alţii să îmbrăţişăm şi să fim iarăşi una precum am mai fost.

Dar pentru aceasta nu vedem altă cale decât ruperea peceţilor blestemate dela 1700.

Şi pentru aceasta nu vedem nici o greutate.

1. Dogmele bisericii unite, exceptând pe teoreticianii crescuţi în şcolile catolice, nu diferă întru nimic de cele ale bisericii noastre. In practică nici cele patru puncte nu se respectă, decât poate pe hârtie.

2. Cultul bisericii unite este absolut acelaş ca al nostru. Iar sufletul poporului unit din toate colţurile Ardealului este curat ortodox.

3. Actul unirii dela 1700 este astăzi deplin elucidat. A fost un act pur politic şi ceice au făcut unirea au făcut-o nu cu papa dela Roma, ci cu curtea împărătească dela Viena şi papa însuşi n'a voit să ia act de această unire decât târziu după 14 ani şi după continue stăruinţe şi intervenţii din partea împăratului dela Viena.

4. Infailibilitatea papei şi supremaţia lui nefiind întemeiată pe nici un canon al sinoadelor ecumenice, ci pe un act de natură locală, biserica noastră nu o poate accepta.

5. Tot restul examenului de conştiinţă, de organizare, de aranjarea situaţiilor în cadrele ierarhice este de cea mai mică importanţă, încât n'ar putea întâmpina nici un fel de dificultate. Biserica noastră în spiritul ei larg de concilianţă de sigur că nu stă la îndoială să facă anumite jertfe pentru ca să vadă poporul românesc întreg o turmă şi un păstor.

6. Şi în cazul acesta nu poate fi vorba nici de învinşi, nici de învingători, ci de realizarea unui deziderat, pentru care fiecare biserică face continue rugăciuni în slujbele sale.

In cele de mai sus ne-am expus deci cu toată sinceritatea părerile noastre în marea problemă ce s'a pus, animaţi de dorinţa vie ca această reunire să se săvârşească cu un ceas mai de vreme spre binele şi fericirea neamului şi a patriei noastre româneşti.

Şi, dacă este vorba să se ţină un sobor al tuturor arhiereilor şi ortodocşi şi uniţi pentru soluţionarea problemei, acesta nu se poate întruni nici la Sibiu, nici la Blaj, nici la Cluj sau altundeva, ci numai la Alba-Iulia în Catedrala Incoronării. Acolo să ne adunăm îndemnaţi de interesul superior al bisericii creştine româneşti, să desfacem peceţile vrajbei dela 1700 şi falsificatele hrisoave ale iezuitului Baranyi, fără jicnirea nimănui. Să reînfiinţăm vechea şi glorioasa mitropolie a lui Sava Brancovici şi a celorlalţi mitropoliţi dela Alba-Iulia, pentru întreg poporul românesc din Ardeal.

Să organizăm cele 5 eparhii ortodoxe şi cele 5 foste unite, — în 10 centre, ca eparhii ortodoxe sub şefia mitropolitului din Alba-Iulia — iar nu ca acum câte două episcopii de vrajbă, în un loc, iar altceva nimica — şi să recucerim oraşele pe seama Românilor întărind elementul românesc, singurul pe care se poate bizui Statul. Aşa înţelegem noi apropierea, aşa înţelegem înfrăţirea, acesta e glasul sângelui, care ne cheamă să rezolvăm problema cea mai de căpetenie a statului naţional român.

Propunerea e concretă — terenul de conlucrare armonioasă e dat — să vedem ce ne spun iniţiatorii apropierei şi împăcărei.

NICOLAE IVAN, episcop.

PĂCATE VECHI ÎN EDIŢIE NOUĂ.

BUGETUL CULTELOR PE ANUL 1931.

Bugetul anului 1931 e cea mai sfidătoare bătaie de joc ce s'a putut aduce Bisericii ortodoxe.

Biserica ortodoxă, căreia aparţine majoritatea [75%] covârşitoare a cetăţenilor ţării şi în anul 1931 prin bugetul întocmit în mod arbitrar şi nedrept, este sacrificată, „răstignită", ca şi până acuma, ca să poată fi privilegiate în schimb cultele minoritare şi în special biserica unită, toate cu o situaţie materială incomparabil mai bună decât a Bisericii ortodoxe. Prin acest buget, ca şi prin cele anterioare, Biserica ortodoxă este pusă într'o situaţiune de revoltătoare inferioritate faţă de bisericile neortodoxe. Din dările plătite cu multă trudă de această majoritate ortodoxă se dă sprijin mult mai mare cultelor neortodoxe, dacă ţinem seamă de numărul sufletelor, de situaţia materială şi nevoile reale ale diferitelor culte, conform dispoziţiei drepte şi echitabile din Art. 31 al „Legii pentru regimul general al Cultelor" din 1928. Biserica ortodoxă, dominantă în statul român, prin sprijinul material ce-l primeşte din buget stă în urma tuturor cultelor, cum vom vedea mai la vale.

De aceea cu drept cuvânt putem numi acest buget *jignitor* pentru Biserică, pentrucă la stabilirea jertfelor ce i s'au impus prin alcătuirea lui, nu s'a ţinut seamă de nici un criteriu legal, ci s'a procedat cu o totală desconsiderare a dispoziţiilor legale, privitoare la susţinerea organismului bisericii şi a slujitorilor ei, precum şi la necesităţile reale ale acestei Biserici.

Toate sforţările Bisericii ortodoxe dela 1919 încoace, de a-şi asigura o situaţie financiară onorabilă în bugetul ţării şi toată lupta dusă an de an pentru ştergerea nedreptăţilor din trecut au rămas infructuoase, ba constatăm cu durere şi multă mâhnire, că această inexplicabilă nedreptate s'a mărit an de an şi mai ales în cei doi ani din urmă.

Biserica naţională ortodoxă română înţelegând necesitatea vremii a consimţit în trecut la secularizarea averilor mănăstireşti şi a pământurilor bisericeşti în valoare de multe miliarde Lei aur, pentru a veni în ajutorul statului naţional român, şi consimte şi astăzi să aducă jertfe, dacă interesele superioare şi nevoile statului o cer, *pretinde* însă ca *aceste jertfe să fie purtate de toţi cetăţenii în mod egal*, căci e la mintea omului, ca atunci când pretinde, ca din incasările făcute dela proprii ei fii să i se acorde în *măsură dreaptă* ajutor bănesc, spre a-şi putea îndeplini cum se cuvine misiunea sa sfântă în mijlocul poporului, *biserica îşi revendică un drept al ei.* Căci e o nedreptate strigătoare la cer, ca din moşiile dăruite cu atâta munificenţă Bisericei ortodoxe de evlavioşii voevozi, şi din impozitul de circa 25 milioane Lei pe care astăzi îl varsă anual în visteria statului fondul religionar al Mitropoliei ortodoxe din Bucovina, fără ca ea să primească un singur ban ajutor dela stat, să se subvenţioneze cu preferinţă cultele minoritare.

Biserica ortodoxă „izvorul întregei noastre vieţi culturale, autorul poeziei şi artei populare, educătoarea sufletului românesc şi păstrătoarea acestui suflet", crucificată veacuri dearândul de Turci este astăzi răstignită din nou de proprii ei fii, fără credinţă, atei, francmasoni sau cum îi mai chiamă, pentruca să-i slăbească puterea de rezistenţă, să o ţină în stare de dependenţă materială faţă de stat, ca politicianii puternici ai zilei să o poată întrebuinţa dupăcum cer interesele lor, de cele mai multeori cu totala desconsiderare a intereselor Bisericii, ca să o umilească faţă de celelalte biserici, cari au fost

alături de ceilalţi asupritori şi cari au fost favorizate de asupritorii noştri de ieri în mod deosebit, acordându-li-se avantagii materiale, pe când Biserica ortodoxă din Ardeal a fost menţinută în tradiţionala ei sărăcie.

Cu drept cuvânt I. P. S. Sa Mitropolitul Gurie al Basarabiei, în comunicarea sa din 20 Martie 1931 dela Senat a afirmat „cultele minoritare au fost atât de faxorabil ajutate, încât Biserica dominantă a devenit de fapt cult minoritar". La această comunicare dl ministru Costăchescu „a dat asigurarea, că dacă posibilităţile ne vor permite vom repune la loc tot ce a fost suprimat". Promisiuni deşarte!

Pentru repararea acestei evidente nedreptăţi s'au scris broşuri,[1] şi articole nenumărate în reviste şi ziare dar fără nici un rezultat, căci politicianii nu se emoţionează de aceste glasuri răsleţe, ci îşi văd de *interesele lor pur politice*, sacrificând pe cele ale statului şi ale cetăţenilor lui. Până când Biserica nu-şi va afirma cu toată hotărârea drepturile ei, chiriarhi, cler şi popor deopotrivă, nu se va îmbunătăţi situaţia ei.

In primăvara anului 1930, dupăce s'a văzut că Biserica ortodoxă a fost şi mai mult nedreptăţită faţă de anul precedent, s'a prezentat o delegaţiune a Bisericii ortodoxe din Ardeal cu un memoriu documentat, cu date şi cifre înaintea dlui Ministru al Instrucţiunii şi Cultelor, N. Costăchescu, apoi la ministrul de atunci al Finanţelor, dl V. Madgearu, arătându-le nedreptăţirea Bisericii ortodoxe şi favorizarea bisericilor minoritare şi în special a celei unite. Ambii miniştri au recunoscut [împreună cu directorul general al contabilităţii Ministerului In-

[1] Vezi: Biserica ortodoxă şi Bugetul Cultelor, 1930, de păr. Nichifor, Sibiu 1930 şi „Rev. Teol." Nr. 1—2 din 1931, apoi un foarte temeinic articol „Cearta cultelor pentru buget" din „Noua Revistă bisericească" Nr. 11 din Noemvrie 1930 şi în „Telegraful Român" Nr. 23—25 din 1931 trei articole de I. Mateiu. „Cronica Romanului" pe Ianuarie 1931 are un frumos articol de P. S. Sa episcop Lucian. Apoi „Legea Românească" Orade Nr. 2. 3, 5 din 1931 şi alte ziare şi reviste bisericeşti.

strucţiunii I. Banciu] înaintea delegaţiunei nedreptatea ce s'a făcut Bisericii ortodoxe şi — ca să scape de astfel de neplăcute intervenţii — au promis că în bugetul anului viitor, adecă pe 1931, se vor repara nedreptăţile, de oarece *acum* nu se poate şterge nimic ce este odată trecut în buget. Aceeaşi promisiune a făcut-o dl Ministru Costăchescu în şedinţa dela 26 Noemvrie 1930 a Senatului ţării zicând: „iară pentru bugetul viitor [1931] vom ţine seamă de numărul populaţiei, de drepturile, de starea lor, de avere şi de nevoile reale, pentru a da cu dreptate suma împărţită între culte", pentruca cu o lună mai târziu să uite de această promisiune.

Oare atâta preţuieşte promisiunea unui sfetnic al Tronului?

Dar proiectul de buget al Ministerului Cultelor dacă se primea în forma prezentată Camerei ar fi fost şi mai păgubitor pentru Biserica ortodoxă. Iată cum s'au petrecut lucrurile cu întocmirea bugetului.

In toamna anului trecut, Ministerul Instrucţiunii şi cultelor, cu adresa sa Nr. 130.583—15.466 din 4 Oct. 1930 în vederea realizării de economii pentru întocmirea *bugetului de sacrificiu pe anul 1931* a cerut tuturor cultelor să facă reducere de 15% la cheltuielile de personal, din suma totală prevăzută în bugetul pe 1930. Episcopatul Bisericii ortodoxe a răspuns, cu drept cuvânt, că dupăce se va fi restabilit *dreptatea* faţă de toate cultele şi dupăce se vor fi înlăturat toate jignitoarele nedreptăţi din bugetul anului 1930 faţă de Biserica ortodoxă şi dupăce se va fi stabilit un raport *normal* şi *legal* între diferitele culte cu privire la sprijinul material ce li-l acordă statul din vistieria sa, consimte la o reducere la salarii ca şi la ceilalţi funcţionari ai statului. Şi dacă prin aceste reduceri nu s'ar ajunge la suma ce trebuie redusă din buget, consimte şi la suprimare de posturi din centrele eparhiale, în măsură egală cu celelalte instituţii ale ţării, cari suprimări le vor indica episcopiile.

Această atitudine a fost loială şi potrivită. S'au făcut promisiuni că se va ţinea seamă de aceste desiderate.

Ce s'a întâmplat însă?

Ministerul Instrucţiunii şi Cultelor în loc să vină cu o reparaţie justă a nedreptăţilor din trecut ale Bisericii ortodoxe a aplicat în proiectul de buget pe 1931 prezentat Camerei, o curbă de reducere specială de 30%, o curbă arbitrară şi nelegală şi făcută fără nici un calcul real, şi a cărei justificare nu am putut-o afla dela nimeni, nici la Ministerul Instrucţiunii, nici la membrii comisiunii bugetare a Camerii. Aplicarea acestei curbe din proiect ar fi însemnat la bugetul de 1 miliard Lei al Cultelor pe 1931, o reducere de 300 milioane Lei, pe când în acelaş timp din proiectul de buget de 5½ miliarde Lei al Instrucţiunii o reducere de 400 milioane Lei. O disproporţie de reduceri prea bătătoare la ochi. Afară de această reducere, s'ar fi aplicat apoi curba generală de sacrificiu, încât la unii funcţionari eclesiastici s'ar fi făcut reduceri de 50—70%. La stăruinţa chiriarhilor şi a unor preoţi parlamentari, această curbă s'a redus în bugetul pe 1931, votat, la 12% pentru Biserica ortodoxă, la 21% pentru biserica unită şi la 23% pentru bisericile minoritare. Diferinţa de 9% provine dela împrejurarea, că pe când la Biserica ortodoxă s'au făcut reduceri simţitoare în personalul bisericesc şi al centrelor eparhiale — cari în mod fatal duc la punerea problemei dacă organizaţia acestei Biserici mai poate sau nu funcţiona în cadrele ei actuale — în acelaş timp la bisericile neortodoxe nu s'au făcut reduceri de personal decât în măsură foarte redusă, iară la unele centre eparhiale nu s'a făcut nici o reducere.

Aplicarea curbei speciale nu-şi are justificarea în nici o dispoziţie legală, este deci arbitrară şi nelegală. Dar este şi nedreaptă, căci dupăce la nici o instituţie a vieţii de stat nu s'au făcut suprimări de personal în măsură aşa de mare cum

s'au făcut la Biserica ortodoxă, nu este echitabil, ca slujitorilor bisericii să li se facă din salar reţineri deosebite de reţinerile impuse funcţionarilor publici. Este deci clar, că această curbă specială de 12%, trebue suprimată, căci dacă s'ar aplica şi această curbă personalului bisericesc i s'ar face reduceri până la 50% din retribuţiunile înscrise în bugetul pe 1930, ceeace acest personal n'ar putea suporta în împrejurările grele de astăzi.

De aceea nu ne putem mira îndeajuns de îndrăzneala episcopatului unit, întrunit la conferinţa în Blaj la 2 şi 3 Martie a. c. care vine să protesteze în contra favorizării Bisericii ortodoxe. „S'a hotărât — scrie ziarul „Unirea" din Blaj Nr. 10 din 1931 — „să se facă toate demersurile, pentru ca slujitorii Bisericii noastre [unite] să nu fie salarizaţi cu nimic mai rău decât aceia ai Bisericii ortodoxe, fiindcă dacă e firesc să purtăm cu toţii sacrificiile impuse de criza generală a ţării, este iarăşi de sine înţeles, ca aceste sacrificii nu pot fi purtate decât în măsură egală".

Cum am putea numi altfel această procedură, când cifrele aşa de grăitoare ale bugetului pe 1931 ne arată aşa de evident favorizarea Bisericii unite şi nedreptăţirea celei ortodoxe. Prin acest buget s'au cerut Bisericii ortodoxe jertfe cu mult mai mari decât s'au cerut celorlalte culte şi dela alte instituţiuni de stat, cari jertfe trec peste putinţa de sacrificiu a Bisericii, ducând la desorganizarea serviciilor ei.

Dacă demersurile făcute şi de o parte şi de alta vor avea rezultatul să se şteargă curba specială de 12% pentru Biserica ortodoxă şi de 21—23% pentru celelalte biserici — şi precum cetim în ziare sunt promisiuni în această privinţă — atunci nedreptăţirea Bisericii ortodoxe va fi şi mai considerabilă. Căci pe când la centrele eparhiale ale Bisericii ortodoxe prin suprimarea alor 530 persoane şi prin *suprimarea tuturor paraclisierilor* [vre-o 610] dela bisericile ortodoxe dela oraşe, s'a dat o adevărată

lovitură, mai ales centrelor eparhiale din Ardeal, în acelaş timp la uniţi şi cultele minoritare s'au făcut numai 25 de suprimări de posturi şi acestea foarte neînsemnate, încât aceste din urmă rămân cu personalul avut în anul 1930 aproape în întregime, şi cu toată curba de 21% vor avea leafa personalului mult mai urcată, în special la canonici cum vom vedea mai încolo.

Din ziarele primite zilele acestea aflăm că s'a făcut o nouă nedreptate prin suprimarea completă a curbei speciale de 12% la ortodocşi, de 21% la uniţi şi 23% la minoritari.

Privitor la felul cum s'a prezentat proiectul, iată ce scrie un deputat majoritar: „Felul cum era alcătuit proiectul era o nouă lovitură aplicată Bisericii noastre [ortodoxe] de aceea am luat contact cu toţi preoţii şi cu foarte mulţi mireni parlamentari, mai ales din vechiul regat şi am făcut amendamentul „ca pentru un egal tratament al cultelor, Biserica unită şi celelalte culte vor avea să facă suprimări în buget". „Acest amendament, guvernul, respective dl Ministru Costăchescu, l-a acceptat. Invăţaţi numai cu manopere iezuitice fraţii uniţi s'au consultat şi pe ascuns au trimis o delegaţie la dl Costăchescu dela care s'a stors aprobarea, ca să se zică „suprimările **posibile**".

„Când s'a cetit la Cameră din partea păr. D. Man amendamentul cu cuvintele „suprimări posibile" ne-am revoltat cu toţii. Păr. Drăghici a luat cuvântul împotrivă cu toată hotărârea. Mirenii observând manopera s'au scandalizat şi ei şi ne-au luat apărarea cu toată demnitatea, încât amendamentul a fost votat fără cuvântul „posibile". Nu era destul de precis şi astfel pe noi nu ne mulţumea de loc".

Vorbind la acest proiect de lege, un deputat majoritar unit, P. S., a cerut ştergerea totală a curbei, pentrucă „a lovit adânc preoţimea noastră *(unită)* şi mai ales au lovit adânc *pe cei mai devotaţi oameni şi membrii ai partidului nostru»*, făcând astfel din această chestiune una de partid [Mon. Of. p. III,

Nr. 77, p. 2217]. Acelaş deputat cu un tupeu nemai pomenit afirmă în legătură cu proiectul de lege, care prevede ştergerea curbei de 12% la toate cultele: „cum putem veni cu o lege, prin care să arătăm că *pentru unii ţara aceasta este mumă, iară pentru alţii ciumă?»* La aceste cuvinte s'au iscat vii protestări pe băncile majorităţii. Dar ce este mai curios, că dl Ministru Costăchescu prezintă un proiect de lege [vezi Mon. Of. p. III, Nr. 77, pag. 2215] şi de votat s'a votat un alt proiect mult mai nedrept ca cel prezentat, şi anume:

„Personalului cultelor prevăzut în bugetul Ministerului Instrucţiunii publice şi Cultelor se va aplica reducerea făcută asupra salariilor tuturor funcţionarilor statului **calculată la salariile din 1930** conform legii promulgate cu Decret Regal Nr. 4245 din 1930. Pentru a asigura un egal tratament al diferitelor culte, Biserica unită şi cele minoritare vor face în cursul anului suprimări în bugetul lor respectiv" [Legea Nr. 1256 publicată în Mon. Of. din 10 Aprilie 1931, Nr. 84 pag. 3613].

La discuţia acestui proiect păr. D. Man, vicepreşedintele Camerii şi leaderul uniţilor, cu îndrăzneala-i cunoscută, face cu intenţie şi cu reacredinţă *afirmaţiuni neadevărate,* ca să-şi susţină cu astfel de mijloace teza greşită şi imorală ce o apără cu orice preţ, spre a se mai adăuga un favor Bisericii unite şi celor minoritare, în paguba celei ortodoxe. Cu o îndemânare iezuitică s'a stors dela dl Ministru Costăchescu pe lângă proiectul de lege prezentat un amendament care spune: „Ministrul Instrucţiunii şi cultelor este autorizat a realiza prin suprimări de posturi la cultul gr.-cat. şi cel minoritar o economie de 9 la sută la cheltuielile de personal, după-cum s'a realizat la cultul ortodox în bugetul anului în curs", a propus apoi al doilea amendament din iniţiativă parlamentară, care a şi fost primit, fără cuvântul „posibile" adăugat ulterior de dl Ministru Costăchescu. Deşi primul amendament era mai drept, totuşi s'a primit cel de al doilea, care avantagiază

pe uniţi şi minoritari şi nedreptăţeşte pe ortodocşi, iar proiectul prezentat de dl Ministru s'a abandonat complet. Nu este adevărat, că amendamentul ultim „le combină pe amândouă" cum afirmă păr. D. Man, ci schimbă cu totul pe celelalte două.

Păr. Man, dupăce cu patos iezuitic face elogiul preoţimei române din Ardeal, ajunge să afirme cu intenţiune lucruri, cari ştie că nu sunt aşa, numai ca să facă „impresie". Intre altele spune, că la aceiaş categorie de funcţionari sunt trei feluri de salarii deosebite şi că leafa „cea mai mică o au minoritarii, mijlocia o avem noi uniţii şi leafa cea mai mare o au preoţii ortodocşi", [uitând să spună că canonicii uniţi au 17.140 Lei leafă lunară, cei rom.-cat. 15.550 Lei, iar cei ortodocşi din Ardeal abia 10.470 Lei].

Domnia sa recunoaşte, că Biserica ortodoxă a făcut anumite reduceri [foarte dureroase N. R.]. „Cine au fost suprimaţi?", se întreabă păr. Man cu mult patos. „Paraclisierii dela biserici", răspunde tot D-sa, ca să adauge apoi: „Ori noi în Transilvania nici odată nu am avut trecuţi în bugetul statului aceşti paraclisieri". Numai strâns cu uşa a declarat apoi, că „în Transilvania [şi în toată Biserica ortodoxă, adaugăm noi] în realitate în cadrul cultului ortodox s'au suprimat o *mulţime de consilieri*", deşi bine ştia că pe lângă aceştia s'au suprimat secretarii, revizorii, misionarii eparhiali şi o mulţime de protopopi şi de funcţionari. Dar culmea tupeului o găsim în motivarea plină de neadevăruri ce a făcut-o apoi şi este de datoria lui să aducă dovezi pentru afirmaţiunile aşa de temerare ce le-a făcut cu rea credinţă, la care, durere, nu s'a găsit nimeni dintre deputaţii ortodocşi să-i răspundă cum se cuvine.

„S'au suprimat unul din posturile — continuă păr. Man — *celor cari deţineau două posturi*. De ex.: era profesor şi avea şi parohie. Or aceste suprimări noi n'am putut să le facem în cultul Bisericii unite, *pentrucă nu avem cumularzi;* la noi dacă este

profesor nu mai are parohie, este numai profesor, iar dacă cineva este canonic, nu mai are parohie, rămâne canonic. Aşa încât Biserica unită n'a putut realiza în aceeaş măsură reducerile făcute de Biserica ortodoxă. Acesta este adevărul adevărat şi Dv. trebuie să-l ştiţi" [!] [Mon. Of. partea III Nr. 80 din 9 Aprilie 1931, pag. 2382]. Că vor fi unii consilieri din vechiul regat, cari vor fi având parohie ori altă slujbă, se poate, dar *nu va putea arăta că consilierii ortodocşi din Ardeal sunt cumularzi,* nici ceilalţi funcţionari pe cari i-au suprimat. De unde deci această afirmaţiune gratuită?

Tactica iezuitică urmată de deputaţii uniţi la alcătuirea bugetului le-a succes. Din informaţiunile ce le deţin dela deputaţi — păr. Man, Coltor şi A. Popa — au refuzat în numele episcopatului unit să facă vre-o reducere de personal, spunând, că ei mai bucuros convin să li se aplice o curbă specială mai mare ca la ortodocşi, ştiind bine că le va succede să o şteargă ulterior, prin aparenta nedreptate ce pare că li se face, ceeace le-a şi succes, cum am văzut. Şi când li s'a atras atenţia asupra tacticei acesteia preoţilor ortodocşi din comisia camerei, în special păr. S. Cercel, care a făcut suprimările, acesta a răspuns, că ei vor rămâne cu această curbă urcată şi că nu se va admite ştergerea curbei, decât după ce vor fi făcut suprimări în măsură egală cu ortodocşii. Curba specială li s'a şters fără însă să fi făcut suprimările de personal în aceeaşi măsură ca ortodocşii.

Trecut proiectul la cameră, s'a dat din nou lupta la senat. Proiectul a fost votat în 1 Aprilie la senat ca la cameră. Guvernul, prin Ministrul I. Mihalache, în lipsa dlui Costăchescu a fost forţat să declare hotărât, că astfel se înţelege legea, ca uniţii şi minoritarii să facă reduceri în proporţia în care a făcut Biserica ortodoxă. Această declaraţie deşi nu e trecută în lege, guvernul este obligat să o aplice.

Dar nici dispoziţiile clare ale legilor ţării nu se aplică la fel în ţara românească sub oblăduirea

de tristă pomenire pentru Biserica ortodoxă a răposatului guvern naţional-ţărănist şi în special a dlui Ministru Costăchescu. Dovadă este ordinul Min. Instrucţiunii şi Cultelor Nr. 46385 din 1931, prin care se dau instrucţiuni privitoare la compunerea statelor funcţionarilor eclesiastici. Deşi în această lege Nr. 1256, promulgată, se spune categoric, că curba de sacrificiu se aplică la salariile din anul 1930, totuşi ordinul Ministerului nu ţine seamă de ea, ci ca să eludeze legea, dispune în mod *ilegal* ca să se aibă în vedere salariile din bugetul anului 1931, cari se împart cu 88, şi rezultatul se va înmulţi cu 100, ca să nedreptăţească pe consilierii ortodocşi, cărora li s'au şters gradaţiile şi să avantajeze pe cei uniţi şi rom.-cat., cărora li s'au lăsat. Corect era, ca tuturora să li se fi aplicat curba de sacrificiu la salariile din 1930, cum dispune legea.

De ceeace ne-am temut nu am scăpat. Biserica ortodoxă pe lângă suma bugetată în anul 1931 va mai primi un adaus de 12%, cea unită de 21% şi cele minoritare 23% din suma bugetată pentru salarii pe anul 1930.

Astfel nedreptatea faţă de Biserica ortodoxă se va mări şi mai mult, iar biserica unită şi cele minoritare vor fi şi mai avantajiate şi disproporţia între salariile funcţionarilor de aceeaş categorie va fi şi mai mare. Situaţia va fi, că pe când la ortodocşi d. ex. la salariile de mizerie ale consilierilor de 10.470 Lei lunar se adauge încă 12% sau 1427 Lei, atunci la canonicii uniţi cu salarii de 17.140 Lei se adaugă încă 21% sau 4576 Lei, iară la cei rom.-cat. cu salarii de 15.550 Lei încă 23% sau 4645 Lei şi la ceilalţi funcţionari tot la fel. La salariile astfel întregite la uniţi şi minoritari la leafa din 1930, iară la consilierii ortodocşi abia la jumătate, se aplică apoi curba de sacrificiu ce se aplică tuturor funcţionarilor publici.

Şi cu toate că nedreptatea făcută Bisericii ortodoxe şi favorizarea bisericii unite şi a celor minoritare este aşa de evidentă, totuşi „fraţii uniţi

sbiară ca să facă „atmosferă“ şi să se arate lumii sacrificaţi, „că parlamentul a reparat în ceasul al 12-lea nedreptatea ce se făcuse în bugetul pe 1931 personalului cultelor“ [ziarul „Unirea“ din Blaj Nr. 14 din 4 Aprilie 1931]. Prin aplicarea curbei speciale amintite, „se creia astfel — continuă numitul organ al Mitropoliei unite din Blaj — *abnormitatea* tipurilor de *salarii confesionale*, cari resplătesc munca şi ştiinţa variat, după bisericile cărora aparţin servitorii altarelor, răsturnând orice principiu de dreptate în lege“[!].

„In ultimele zile ale sesiunii parlamentare această situaţie absurdă [pentru ortodocşi N. R.], s'a curmat şi lucrurile au fost aduse la normal... Prin această lege preoţimea este pusă în drepturile sale de egal tratament cu toţi funcţionarii publici [şi favorizaţi faţă de ortodocşi, N. R.].

„Pentru a respecta şi cumpăna egalului tratament dintre diferitele confesiuni legea mai prevede, că „Biserica unită şi cele minoritare vor face în cursul anului suprimări în bugetul lor respectiv“. Aceasta din motivul că Biserica ortodoxă a făcut încă la alcătuirea bugetului o seamă de reduceri prin suprimarea posturilor şi slujbelor *de cari s'a putut lipsi.* [Neadevăr. Căci s'au suprimat posturi fără învoirea Bisericii, încât s'au desorganizat serviciile. N. R.].

„In ce ne priveşte, patriotismul luminat al arhiereilor noştri [uniţi] a început să împlinească acest gând [veţi vedea mai încolo *cum*, N. R.], şi ar fi continuat pe acest drum şi fără un text de lege special. De aceea îl socotim, pentru noi, de prisos [!], [credem şi noi, N. R.].

„Oricum, deocamdată ne bucurăm din inimă că guvernul a ieşit, măcar în ceasul din urmă, din impasul în care îl împinsese *nesocotinţa şi răutatea unor sfetnici ai întunerecului*“. Zi-mi mamă guşată...

In faţa acestui nemaipomenit tupeu — îţi stă mintea în loc, văzând cum „iezuitismul catolic, — scopul scuză mijloacele — le întunecă bunul simţ

de a recunoaşte dreptatea unei cauze, chiar când ar trebui să renunţe la unele beneficii, cari li s'au acordat pe nedrept.

Şi ştiţi care va fi urmarea? Uniţii *nu* vor reduce din posturile ce le au astăzi, şi nu se va găsi curând nimeni, care să-i silească să se aplice dispoziţiile acestei legi. La alcătuirea bugetului 1932, ei vor figura cu toate posturile de astăzi şi cu salarii mărite, iar ortodocşii cu posturi suprimate şi salarii reduse.

Aşi dori să rămân de minciună cu prezicerile mele.

Prin această lege nedreaptă şi imorală în consecinţele ei dl Min. Costăchescu s'a arătat duşman al Bisericii în care s'a născut şi protector al fraţilor săi uniţi, pe cari „e hotărât să-i apere", cum scrie un deputat naţional-ţărănist, de dragul politicei de partid.

La încheierea sesiunei din primăvară a parlamentului, şi cred că ultima sesiune a guvernării dezastruoase pentru Biserica ortodoxă a partidului naţional-ţărănesc, dl Min. Costăchescu a ţinut să mai dea o lovitură Bisericii ortodoxe.

Şi era să se mai facă un hatâr bisericei unite, în ceasul din urmă a închiderei sesiunei, pe care o pomenesc aici, deşi nu se ţine de bugetul cultelor, pentru a arăta cum sistemul iezuitic al „fraţilor" lucrează pe sub ascuns — ca cârtiţele — nu la lumina zilei, şi caută ca „furul" prin surprindere să strecoare legi, cari le-ar aduce beneficii de multe zeci de milioane *numai lor*.

Astfel s'a prezentat din iniţiativă parlamentară în zilele din urmă un proiect de lege prin care statul vinde cu preţul de expropriere mitropoliei din Blaj 1800 jugăre [Vezi Mon. Of. p. III, Nr. 77, pag. 2243 şi 2247]. La Cameră a trecut acest „fruct al întunerecului" neobservat, împreună cu zecile de legi votate într'o zi. La Senat însă proiectul prezentat în şedinţa ultimă de închidere a sesiunei, litografiat în câteva exemplare, ca să nu poată lua cunoştinţă de el sena-

torii, mulţumită vigilenţii ierarhilor ortodocşi nu a putut fi trecut. De aceea „clarissimul" profesor şi deputat Augustin Popa îşi varsă în ziarul „Unirea" din Blaj Nr. 14 din 1931 insultele în termini ordinari la adresa Bisericii ortodoxe şi a ierarhilor ei. Cum se potrivesc aceste inepţii cu apelul de „înţelegere frăţească" din ziarul „Unirea" dela Blaj Nr. 12 din 21 Martie a. c. cu titlul „Dacă ne-am sfătui?" De aceea nu credem că se va putea ajunge la o înţelegere, până nu vor dovedi **sinceritate** în acţiunile lor faţă de Biserica noastră. Am înţelege, dacă s'ar fi adus un proiect de lege, ca să se vândă din rezervele de stat pământurile necesare *tuturor* instituţiunilor ca: spitale, Academie, biserici etc. cari prin expropriere au ajuns să nu-şi mai poată îndeplini misiunea; dar să vii cu un proiect de lege prin surprindere numai pentru o *singură* instituţie, aceasta e prea multă cutezanţă. Şi ne miră cum dl Ministru Mihalache a putut face jocul iezuiţilor ca să accepte şi să prezinte acest proiect de lege.

Sapienti sat.

*

Bugetul Ministerului Cultelor pe anul 1931 *este ilegal*, pentrucă nu respectă nici dispoziţiile legale ale art. XXI din Legea pentru organizarea Bisericii ortodoxe române şi nici Legea pentru statutul funcţionarilor publici, care la art. I, enumără şi personalul eclesiastic în şirul funcţionarilor publici, asigurându-le drepturile specificate prin acest statut, care la art. 3 spune: „nici o funcţiune nu poate fi creiată ori desfiinţată, decât prin legea de organizare sau printr'o lege specială".

Din aceste dispoziţiuni clare ale legilor suscitate rezultă pe deoparte, că personalul eclesiastic are să se bucure de aceleaşi drepturi dela Stat, de cari se bucură funcţionarii publici ai Statului, iară pe de altă parte, că prin buget nu se pot desfiinţa posturi.

La prima vedere cetitorii ar putea crede, că afirmaţiunile de mai sus, pornesc dintr'o exagerare sentimentală, de aceea pentru a face dovada acestor

afirmaţiuni vom lăsa să urmeze cifrele bugetare, pentrucă elocvenţa lor e mai zdrobitoare decât orice pledoarie.

La comparaţiile făcute am avut în vedere numai *proporţia numerică*, pentrucă situaţia materială a cultelor şi nevoile lor reale nu le putem cunoaşte în deajuns. In ce priveşte situaţia materială a cultelor neortodoxe, şi în special a bisericii catolice, este îndeobşte cunoscut, că ea a avut moşii întinse de aproape 600.000 jugăre, apoi nenumărate realităţi şi considerabile averi mobile în valoare de miliarde, cu cari a fost înzestrată din belşug de statul ungar, pentru întinderea propagandei prozelitistice între Românii ortodocşi şi pentru spargerea unităţii sufleteşti a lor. Biserica unită a fost sprijinită din belşug în veacul XVIII şi XIX şi cu pământ şi cu bani. Aşa eparhia unită din Oradea a primit 139.857 jugăre pământ, iar cea rom.-cat 189.719 jugăre.

Conform unei statistici ungare din 1895 din moşiile bisericeşti revenea la rom.-cat. 1 jug. la 6 suflete, la uniţi 1 jugăr la 7 suflete, iar la ortodocşi 1 jugăr la 1777 suflete.

[Va urma]. Părintele NICHIFOR.

CREDINȚA.

Nu știu dacă există un cuvânt mai des repetat în viața religioasă a creștinilor decât verbul «*a crede*», cu derivatele lui. Il întâlnim în sf. Scriptură peste tot, îndeosebi la sf. Apostol Pavel. Acest cuvânt pare a cuprinde în sine chivotul mântuirii plămădit pe malurile Genezaretului de către blândul Isus și purtat în cele patru vânturi ale lumii de către sf. apostoli în frunte cu Pavel din Tars. El par'că rezumă toate testamentele lăsate nouă, scrise cu sânge și lacrimi de către martirii vremilor trecute și ai vremilor de azi. Intâlnim acest cuvânt și în limbajul nostru zilnic, exprimându-ne cu el îndoiala și nesiguranța în ceva. De câte ori repetăm pe zi fiecare, expresiunea „eu cred!" Ce înseamnă a crede și ce este credința? Fiecare din noi și-a pus aceste întrebări mai mult ori mai puțin fățiș și fiecare le-a dat un răspuns adecvat puterilor sale. Să încercăm a pătrunde din nou în sensul acestui cuvânt spre a stoarce din el adevărul și realitatea.

Se obișnuește a opune cuvântului credință, cel de știință și rațiune, ca și cum conținutul lui ar fi contrarul științii ori rațiunii. Se mai confundă conținutul lui cu acela al încrederii, speranței, fidelității; și de aici atâtea greutăți în câștigarea noțiunii despre credință.

Ce vrea să spună Isus, când zice femeii în curgere de sânge: „Indrăznește, fiică: *credința* ta te-a mântuit"; și învățăceilor neputincioși în fața celui îndrăcit: „de-ați avea *credință* cât un grăunte de muștar, ați zice muntelui acestuia: mută-te de aici acolo și s'ar muta și nimic nu v'ar fi cu neputință" [Mat. 17, 10]. Sau când zice în cuvântarea de

despărţire: „cel *ce crede* în mine, lucrurile ce fac eu şi acela le va face“, iar lui Toma: „fericiţi, Tomo, ceice n'au văzut şi au *crezut?*»

Undeva la distanţă de mii de chilometri s'a întâmplat un fenomen, într'un loc obscur, nelăsând nici o urmă, decât imaginea lui depozitată în câteva suflete ce întâmplător au asistat la desfăşurarea lui. Unul dintre asistenţi ne anunţă şi ne descrie întâmplarea. Noi nu o mai putem percepe cu ale noastre simţuri, căci timpul a luat-o şi a dus-o pentru totdeauna. Raţiunea nu poate să şi-o reprezinte căci datele îi lipsesc, singura dovadă e vocea acelui sol. Şi acum întreb: a existat acel fenomen ori nu? — Două căi ne rămân spre a spulbera îndoiala, preschimbându-o în ştiinţă ori neştiinţă: *calea credinţei* şi aceea a *necredinţei*. Dăm asentimentul nostru spuselor acestui sol, privind prin prisma sufletului lui şi începem o altă judecată în care fiecare vorbă de a lui e un argument, fiecare gest o autoritate: iată că acel fenomen ştim, că a existat. Ne închidem sufletul în cadrele raţiunei noastre, respingând toate afirmaţiile solului ca pe nişte sunete fără nici o valoare: iată, că nu ştim că acel fenomen real, care se perpetuiază în câteva suflete, a existat, pentrucă sufletul şi-a astupat fereastra prin care-l poate privi.

Credinţa e un asentiment dat unei cugetări, o acceptare de către întregul nostru suflet a unui lucru ţinut de adevărat; e o consimţire a spiritului nostru la realitatea şi existenţa unor idei, fenomene, lucruri, fără a le percepe realitatea prin simţuri şi raţiune. Sfântul Apostol Pavel ne defineşte credinţa în epistola către Evrei cap. 11 zicând: „credinţa e siguranţa fermă în lucrurile nădăjduite şi dovedirea celor nevăzute. Prin credinţă, — şi nu prin argumente ori raţionamente, — cunoaştem noi că lumea a fost făcută prin cuvântul lui Dumnezeu şi că cele văzute izvoresc din cele nevăzute“. A crede în Dumnezeu înseamnă deci, a-i accepta existenţa cu toate că simţurile nu-i percep fiinţa ca pe a unui

obiect; a fi convins că El este, a-l vedea peste tot în jurul tău şi a-i simţi prezenţa în tine, aducându-i în zilele negre ale păcatului lacrimile pocăinţei, în ale durerii bucăţile inimei sfărâmate, iar în cele de bucurie prinosul sufletului mulţumit, cu un cuvânt a te da Lui aşa cum eşti pentruca el să te redea aşa cum trebue să fii.

Mulţi din zilele de azi îmbibaţi şi fascinaţi de rezultatul ştiinţei, înfumuraţi de puterea raţiunei omeneşti prin care s'au născocit atâtea lucruri, smulgând câteva crâmpeie, din forţele imense ce ascunde natura în sânul ei, arată nepăsare, dispreţ, sau chiar scârbă de acest fenomen complex numit *credinţă*, pe care se urzeşte totuşi cea mai mare parte din conştiinţele noastre. Credinţa e atitudinea cea mai firească a noastră a tuturora, dela copilul care începe să înţeleagă şi până la înţeleptul şi filosoful ce se întreabă: ce este dincolo de raza de lumină a raţiunei mele? Ce altceva facem zilnic cu toţii, când cetim o carte plină de afirmaţii ingenioase, un simplu roman ori jurnalul cu veştile lui variate, culese de peste tot globul pământesc, decât credem? Credinţa e începutul şi sfârşitul goanei noastre după cunoştinţe; cu ea începem a cunoaşte şi tot cu ea sfârşim. Majoritatea cunoştinţelor cu care ne mândrim şi pe care le etalăm cu gălăgie au intrat în posesia sufletului nostru prin canalul credinţei. Câţi dintre noi au verificat, măcar printr'o singură experienţă, sau au dedus teoremele matematice, fizice şi chimice ori proverbele şi maximele cu a lor înţelepciune de viaţă? Cei mai mulţi sunt învăţăceii unor dascăli, partizanii unor şefi şi repetăm cu emfază ceeace dascălul ne spune şi şeful afirmase mai înainte. Iată cunoştinţele noastre! Aşa, că ştiinţa celor mai mulţi oameni nu e decât o credinţă în credinţa altora, dupăcum a zis filosoful *Leibnitz*. Chiar şi scepticul cel mai fanatic, care de toate se îndoieşte, *crede*, adecă e convins de valoarea motivelor care îl fac să se îndoiască. Viaţa socială şi progresul societăţii sunt aşezate pe temelia credinţii, a credinţei

că semenii cu cari venim în contact zilnic au aceleaşi aspiraţii şi nevoi, ale credinţei într'un ideal spre care tinde societatea omenească. Credinţa e ceva inerent firei noastre şi credem cu toţii dela cel mai primitiv până la cel mai avansat liber cugetător, primul că fetişul ce-l poartă are putere să-l vindece şi să-l apere de boli şi calamităţi, al doilea în puterea raţiunei sale şi a semenilor săi, în lumina ce radiază din acea raţiune în doctrinele şi doctoriile pe cari această raţiune le-a născocit. Prin credinţă ne conducem cu toţii în această viaţă, pe lângă toată ştiinţa imensă din lume, care nu-i decât un strop în întunerecul neştiinţei ce domneşte în jurul nostru.

Judecăţile noastre se realizează după un anumit şablon determinat de simţurile şi puterea noastră; cunoaştem lucrurile din lume, aşa cum le cunoaştem, datorită construcţiei simţurilor şi sistemului nostru de judecată. Dacă simţurile ar avea o altă construcţie, inteligenţa o altă putere, lumea cu lucrurile şi fenomenele din ea ni s'ar părea altcum. Realitatea ar fi alta pentru noi, precum alta este realitatea pentru furnica ce aleargă în jurul muşuroiului său şi alta e pentru elefantul ce cutreeră pădurile seculare. Alta e realitatea pentru un sălbatec din singurătatea unei insule şi cu totul alta e pentru un artist european cu simţurile ascuţite şi inteligenţa cizelată generaţii de-a rândul. Cine ar putea să afirme că lucrurile aşa cum le cunoaştem azi sunt realitatea însaşi, şi că mâine nu va veni un altul să ne spună că universul acesta nu-i aşa cum noi îl cunoaştem, ci e ceva mai mult, ori mai puţin? Cunoaşte cineva din noi esenţa şi fiinţa lucrurilor? Noi cunoaştem numai aparenţa lor, fenomenul. In fine, în afară de cadrul sistemului nostru de judecată, cu axiomele şi legile lui de gândire, nu poate să existe un alt cadru mai larg, cu alte legi şi axiome? Va putea afirma cineva serios că există numai ceeace simţurile percep şi raţiunea ne arată? Lumea cunoscută şi concepută de noi e un strop numai din complexul variat al lumei întregi. Intunerecul din lumea

fizică-materială şi din cea psihică ne copleşeşte încă în lung şi lat, în adâncimi şi înălţimi! Dovada concretă sunt noile invenţii, ce ies la lumină. Oare acele fenomene, legi fizice, sau psihice, ce la un moment dat se ridică din întunerec, n'au existat ele şi înainte, plutind în lumea necunoscutului?

In om există nevoia de-a cunoaşte cât mai mult. Prin simţuri şi raţiune el nu-şi poate satisface această nevoie decât într'o măsură foarte mică şi pe deplin nu o va putea satisface nicicând, căci cu cât cunoaştem mai mult, cu atât vedem că cercul întunecat al neştiinţei noastre se măreşte. Pentru a ne satisface această nevoie naturală, mai există însă o altă cale, cu mult mai directă: *calea credinţei,* tot atât de îndreptăţită ca şi a simţurilor şi a raţiunei, căci dupăcum am văzut s'ar putea zice că e aproape unica cale prin care se câştigă cunoştinţele.

Pe lângă adevărurile ştiinţifice, cum sunt cele fizico-chimice, demonstrate şi experimentate de către simţuri şi raţiune, sau cele istorice scoase din documente, ori cele psihologice, morale şi sociale mărturisite de conştiinţa noastră, mai sunt şi adevăruri religioase întemeiate pe experienţa intimă a conştiinţei, a inimei şi a întregii noastre vieţi sufleteşti. Pentru a le poseda e natural să avem nevoie, ca pentru toate adevărurile, să fim introduşi şi păziţi în ele cu toţii, cei instruiţi ca şi cei ignoranţi, cei înţelepţi ca şi cei mediocri; avem nevoie ca alţii să ni le arate şi împărtăşească, iar noi, să ne deschidem sufletul, acordându-le un loc în viaţa noastră, să le acceptăm cu toată zvârcolirea manifestată de simţuri şi raţiune în contra lor. Ele sunt ca nişte fii adoptivi, cărora fiii legitimi nu vreau a le recunoaşte egalitatea la moştenire, căci naşterea lor de fraţi s'a întâmplat altcum decât a acestora.

Adevărurile despre Dumnezeu, mântuire, suflet şi nemurirea lui — adevărurile religioase — sunt propoveduite de către Biserică, sunt întemeiate pe documente istorice, experimentate de generaţii şi trăite în conştiinţa martirilor şi sfinţilor; ele sunt frământate

din aluatul cel mai intim şi mai universal al omului, din sentiment. Domeniul acestor adevăruri e dincolo de hotarul simţurilor, în afară de cadrul sistemului nostru de gândire, aşa că înzadar căuta-vom noi prin simţuri şi raţiune a le justifica! Deschizătura prin care ele îşi trimit imaginea în sufletul nostru e *credinţa*. „Dedesuptul naturii, în fundul cercurilor, e ceva obscur ceva misterios pe care necesitatea și rațiunea îl proclamă și pe care nu-l vede decât numai credinţa, acest ochiu al sufletului omenesc". [1]

Credinţa creştină este deci o convingere fermă, că învăţăturile propovăduite de Isus Hristos şi apoi de sfinții apostoli şi prin ei de către Biserică — învăţături despre persoana Mântuitorului, despre Dumnezul cel adevărat, despre om și societatea omenească — sunt adevăruri și realităţi cari îşi au existenţa întocmai ca și discul soarelui în miez de noapte, cu toate că ochiul nu le vede, urechea nu le aude şi raţiunea de multe ori nu le poate concepe. Credinţa femeii în curgere de sânge e o convingere fermă că Isus e doctorul care poate să o vindece. Ea este o dâră de lumină ce ne duce privirea — prin întunerecul din jurul nostru — departe în alte sfere, arătându-ne, ca pe un film realități din alte lumi, capturându-ne și fixându-ne mersul oblu, spre acele realități. Pentru celce crede nevăzutul este realitate şi văzutul aparenţă. Prin credință Noe a văzut lucruri ce nu se vedeau încă, potopul și corabia mântuirii.

Ca picătura de soluţie ce colorează întregul lichid dintr'un vas, credinţa dă colorit întregei vieţi, stârneşte și conduce aproape la toate acţiunile noastre. Credem, că mâine va ploua, sau credem că linguşirea e un bine, acţionăm conform acestor credinţe. Credem, că Dumnezeu există și că El ne vede până și în gândul nostru și că El ne cere iubire, precum El ne-a dat când și-a trimis pe Fiul Său; credem, că Evanghelia e calea ce duce la mântuire și fericire, suntem convinşi de toate acestea, acţiunile noastre

[1] Lamartine: Poésies p. 197.

vor fi potrivite cu această credinţă şi cu totul altele decât ale celorce zic, că Dumnezeu e o ficţiune, că Isus e o poveste. Credinţa e o condiţie principală a acţiunei omeneşti. „Omul ce vrea să acţioneze ca om, îşi propune un scop; după îndrăsneala şi puterea credinţei, acest scop e un ideal mai mult ori mai puţin înalt şi mai mult ori mai puţin deosebit de realitate".[1] „Credinţa l-a făcut pe Avram să-şi jertfească pe unicul copil, pe Isac; el credea că Dumnezeu are puterea să-l ridice şi din morţi şi că ceeace a făgăduit va realiza". Iată pentruce ne este destul o credinţă cât un grăunte de muştar spre a muta munţii din loc şi iată pentru ce acela care *crede*, va face şi lucrurile pe care le făcea Isus.

Credinţa religioasă ce poartă pe Dumnezeu în ea, nu e numai o ideie abstractă, ci o putere ce vindecă, mângăe şi creiază. Credinţa şi raţiunea sunt două chei tot aşa de autentice, de care dispunem pentru a deschide cu ele comorile universului. Omul foloseşte raţiunea şi ştiinţa, dar trăieşte şi din credinţă. Ea e hrana cea mai abudentă a vieţii noastre. „Viaţa socială nu se poate mulţumi cu datele ştiinţei, ea are nevoe pentru a fi înaltă şi fecundă de devotamentul individului şi de *credinţa* lui în legile omeneşti în interesul general şi dreptate. Ea îi cere supunere, abnegaţie, sau la nevoie chiar viaţa. Ori, nici odată ştiinţa nu poate procura individului argumente convingătoare de a se supune şi a se sacrifica".[2]

Prin credinţă Enoh, a fost ridicat la cer, pentruca el să nu vadă moartea; tot prin ea ne vom ridica şi noi cu toţii şi vom primi dovada, că suntem plăcuţi Lui Dumnezeu; căci fără credinţă e cu neputinţă a plăcea lui Dumnezeu. „Fericiţi ceice nu au văzut şi au crezut".

TRAIAN BACIU.

[1] *Boutroux:* Science et Religion p. 363.
[2] E. Boutroux: op cit. p. 233.

O EXPLICAŢIE.

— IN LOC DE PREFAŢĂ —

Luna trecută, am avut prilejul să văd câteva documente de valoare incontestabilă pentru trecutul nostru bisericesc şi românesc, în arhiva veche a protopopiatului ortodox din Lugoj.

Unul dintre acelea, aflător în original românesc şi sârbesc, provenind dela mâna episcopului Iosif Ioanovici-Şacabent al Vârşeţului,[1] se publică în paginile ce urmează, copiat de P. C. Sa Pr. *Petru Olde*, profesor în Lugoj.

Am socotit că e bine să se publice acest document, ca o dovadă de grija ce o puneau episcopii sârbeşti — cari *nu toţi* erau „sârbi" şi „răi", cum

[1] După petiţia dela 1814 a Românilor din eparhia Aradului cătră împăratul, de a li se da episcop român, ni se dau următoarele informaţii despre cele două episcopii ortodoxe din Banat: *Episcopia Timişorii* avea 10 protopopiate, cu 287 comunităţi matere. Dintre acestea, numai singur protopopiatul Chichinda, cu 17 parohii, e locuit exclusiv de Sârbi; iar protopopiatul Cenadului şi cel al Becicherecului-mare cu 40 parohii, sunt mixte, adecă cu Români şi Sârbi; restul îl formează comunităţile curat româneşti.' — Iar în *eparhia Vârşeţului*, cu 6 protopopiate, sunt 239 parohii şi 19 filiale, şi numai singur protopopiatul Vârşeţului era locuit şi de Sârbi pe lângă Români. Evident, Românii formau majoritatea absolută a credincioşilor acestor eparhii, cu chiriarhi sârbi.

Limba de corespondenţă oficială era cea românească cu comunităţile româneşti, şi cea sârbească cu cele sârbeşti, ori amândouă în cazuri de populaţie mixtă. Dovadă „Indreptarea", ce publicăm, scrisă în original românesc şi altul sârbesc. Dovadă, mai departe, „protocoalele" circulărilor, trimise dela episcopii comunităţilor bisericeşti. Intre aceste colecţii, ce am, există un exemplar, din care se vede că, spre deosebire de practica limbei oficiale româneşti pentru Românii aflători sub „Sârbi", episcopia unită dela Oradea introduse limba ungurească în corespondenţa sa cu comunele româneşti din judeţul Aradului, captate la „unaţie" în 1834. E cazul episcopului, mai apoi şi baron, Vasile Erdélyi, şi al comunei Selăgeni ş. a.

i-a timbrat o anumită istoriografie românească — pentru cultivarea şi buna îndrumare a clerului pastoral subordonat.

Deci, avem de a face, întâi de toate, cu un document *pentru istorie*. Dar citirea acestei „Îndreptări" de odinioară cătră preoţii români şi sârbi din eparhia Vârşeţului, poate să fie de un bun folos şi celor de astăzi, întrucât tratează chestiuni de folos *practic* bisericesc, cu privire la buna ordine în viaţa bisericească şi la disciplina duhovnicească. [1]

Episcopilor „sârbeşti" din trecutul nostru comun cu ierarhia sârbească — mai corect s'ar putea pune: ierarhie comună, sârbo-românească — li se fac multe recriminări. Vor fi ele şi îndreptăţite, dacă le vom privi prin prisma intereselor naţionale româneşti dela începutul veacului trecut, pe cari Sârbii nu voiau să le satisfacă, dintr'un orgoliu naţional sârbesc şi pentru unele cochetării ale Românilor cu catolicismul, dela care se nădăjduia, prin „unaţie", o salvare naţională şi o scăpare de sub Sârbi. Dar nimeni nu va putea tăgădui nici mâna tare a *ierarhiei «sârbeşti»*, de a ne fi scăpat din ghiarele politicei de catolicizare în întreg cursul veacurilor XVIII şi XIX, până la ieşirea de sub Sârbi la 1864.

Mai mult chiar: ierarhii „sârbeşti", ca acel episcop Sinesie Jivanovici dela Arad, din jumătatea veacului XVIII, care ţinea legătură frăţească cu episcopul Grigorie dela Râmnic, au îngăduit să intre în Banat şi Crişana, şi chiar au cerut *cărţi româneşti* de peste Munţi pentru clerul românesc. E interesant cazul cărţii despre „Preoţie", tipărită la Râmnic [1749], pe care Academia Română o are numai într'un exemplar defectuos şi pe care episcopii „sârbi" ai Aradului o împărţeau gratuit preo-

[1] Năzuinţe rigoriste, de acest fel, se remarcă mai târziu şi din partea episcopului Iosif Putnic, român de origine, al Pacraţului, ca administrator al eparhiei vacante dela Arad. Ieşirea pe teren împotriva scăderilor din viaţa clerului e nota de laudă a episcopilor. Reţinem însă, că nici clerul altor confesiuni nu avea atitudini mai frumoase, deşi avea mai multe şcoale de cultivare, decât clerul ortodox.

ţilor români. Aşa făcea d. ex. episcopul Pahomie Cnezevici [1770—83], când dăruia exemplarul, pe care-l deţin, lui popa Vasilie din Cociuba [Bihor], cum el o spune însuşi, că i l-a dat „preasfinţitului Domn Pahomie când m'au hirotonit preot în Arad". *Această propoveduire de carte românească* [1] — ce avea precedente mult mai vechi de pastorale şi de circulări administrative şi chiar singhelii româneşti emise de episcopii Aradului pe la începutul veacului XVIII. Chiar *era, se vede, numai o urmare a unor obişnuinţi bisericeşti-culturale româneşti mai vechi, de cari se încopcia în mod organic limba românească oficială, alături de cea sârbească,* şi în viaţa administrativă şi pastorală de sub „Sârbi", din veacul al XIX-lea. Aşa ajungem şi la remarcabila „Indreptare", scrisă în *două* limbi, a episcopului Iosif dela Vârşeţul [2] de acum o sută de ani. Deci, şi mai mult se cuvenea, ca lucrarea folositoare a

[1] Câtă deosebire, din punct de vedere *românesc, între aceşti episcopi «sârbeşti»* — cari ei înşişi făceau legături de carte cu fraţii de peste Carpaţi şi primeau, bucuroşi, tipărituri bisericeşti dela Râmnic şi Buzău şi Bucureştii veacului XVIII — *şi între episcopii uniţi ai Ardealului, cari,* pe urmele sperjurului mitropolit Atanasie, care s'a lăpădat de mitropolitul din Bucureşti şi de Voevozii Munteniei, *prigoneau pe oricine mai ţinea la acele legături cu fraţii din Principate,* precum şi cărţile rituale venite de peste Munţi.

[2] Printre preoţii noştri mai circulau şi alte publicaţii româneşti de acelaş caracter cu „Indreptarea" dela Vârşeţ, ca de ex. *«Preoţia sau Indreptarea preoţilor»*, tradusă de *Dascălul Radu Duma*, cântăreţul bisericii Braşovului [tipărită în Sibiu, 1789], din limba grecească şi slavonească de pe lucrarea patriarhului Calinic al Constantinopolului, cu încuviinţarea consistorului ortodox dela Sibiu. Ea a ajuns până pe valea Murăşului, la mâna preotului Vasile Dumitreanu din Odvoş [1843], în raionul ierarhiei „sârbeşti". Dar şi însaşi ierarhia aceasta îşi avea publicaţii similare pentru preoţii săi români. E cazul tipăriturei *Arhiereasca învăţătură* de nou sfinţitului Preot, când primeşte zălogul cel Sfânt, din pravilele Sfinţilor Apostoli şi ale Sfinţilor Părinţi scoasă, tipărită în Buda, la 1831. — Cele două exemplare, ce le am, poartă semnătura originală a episcopului *Maxim Manuilovici* dela Vârşeţ, trecut mai apoi la Timişoara, şi administrator al eparhiei vacante dela Arad, în care calitate, prin stăruinţele sale pentru ortodoxie în luptele împotriva asaltului episcopului unit dela Orade Samuil Vulcan, a scris o pagină de glorie în istoria eparhiei Aradului. Pentru mai bun efect, episcopul Maxim distribuia „Invăţătura" sa noilor preoţi, sub semnătură. Aşa dă un exemplar din reşedinţa sa dela Vârşeţ, în 8 Octomvrie 1832, preotului Nicolae Feir din Şiad [Bihor], iar la 3 August 1835, dădea, din reşedinţa sa dela Timişoara, alt exemplar preotului Ioan Schelegia din Lipova. Lucruri mici, desigur, dar cu destul de mare înţeles pentru atunci şi pentru acum chiar.

episcopului Iosif şi munca de copiere întâmplătoare a Părintelui profesor să vadă lumina tiparului.

Şi aş dori, din parte-mi, din tot sufletul — ceeace de altfel o şi nădăjduiesc — ca această osteneală a unei tinere puteri de muncă să fie numai un *început*, într'o direcţie de activitate, în care P. C. Sa — cum m'am convins — stărue cu pasiune ce dă nădejdi bune,

Cu prilejul publicaţiei de faţă — care se tipăreşte şi pentru îndemnarea altor osârduitori preoţi la muncă de acest fel — atrag atenţia asupra acelor *Potrocoale sau colecţii a «ţirculărilor»* pornite dela episcopiile ort. a Vârşeţului şi Timişorii, cari se mai găsesc pe la parohiile româneşti, ieşite din legătura ierarhiei comune cu Sârbii la 1864 şi mai târziu. Acele circulare sunt astăzi aproape singurele izvoare de informaţie pentru istoria noastră bisericească din aceea vreme, — după ce arhiva episcopească dela Vârşeţ *a rămas* în Jugoslavia lărgită peste o parte din Banatul nostru, şi dupăce arhiva similară dela Timişoara a fost *dusă* în Jugoslavia, când episcopul sârb de acolo şi-a mutat sediul. Şi atunci, lucru firesc, eu i-aş dori atât Părintelui P. Olde, cât şi altora, multă izbândă în găsirea şi copierea unor asemenea colecţii de circulări dela menţionatele episcopii către preoţi şi parohii.

Şi-aş mai putea adăuga un cuvânt: Copieri de felul acesta de prin colecţiile circularelor episcopiilor ortodoxe bănăţene, s'ar potrivi de minune să fie colecţionate într'o publicaţie comună cu documentele de acelaş fel, provenite de pe teritorul episcopiei Aradului, din cari cunosc şi chiar am interesante specimene pentru luminarea trecutului nostru românesc şi bisericesc.

Incheiu: Să ni trăiască toţi câţi se vor strădui în acest sens, pe cari aş dori să-i ştiu de-aproape, aşa cum — dela prima întâlnire chiar — m'a apropiat de sine şi părintele P. Olde, prin munca sa.

Arad, 15 Aprilie 1931. Dr. GH. CIUHANDU.

MIŞCAREA LITERARĂ.

ACŢIUNEA CATOLICĂ ŞI ORTODOXIA ACTIVĂ, de *Dr. Grigorie Gh. Comşa*, episcopul Aradului. Tipografia diecezană Arad. Pag. 56, preţul Lei 15.

Continuându-şi opera de desluşire a misionarismului activ, în toate direcţiile vieţii bisericeşti, P. S. episcop Grigorie tipăreşte o nouă broşură. In paginile ei prime alătură activismul bisericii catolice, organizat în aşa numita „acţiune catolică", cu felul cum se organizează activitatea creştinismului nostru ortodox în societăţi şi asociaţii, menite a pogorî Evanghelia, cu principiile ei călăuzitoare, în viaţa de toate zilele.

Mânecând din constatarea năvalei, pe care o dau catolicismul şi sectarismul asupra Bisericii ortodoxe, cu forţe nenumărate, organizaţi şi concentraţi în acţiunile lor, cere să nu mai lucrăm nici noi la voia întâmplării, ci să iniţiem activismul ortodox *unitar.*

Ca un fel de introducere, broşura expune acţiunea catolică, cu istoricul şi activitatea ei de acum, ce tinde a se desăvârşi pretutindenea, până unde ajunge raza de influenţă a catolicismului. Aşa s'a organizat şi la catolicii de rit grecesc, de printre noi, în „Asociaţia generală a Românilor uniţi, A. G. R. U.

In a doua parte a broşurii se dau îndemnuri şi orientări, pentru organizarea vieţii active, religioase şi culturale în Biserica noastră. Se stărue pentru organizarea tineretului, a bărbaţilor şi femeilor, în societăţi şi asociaţii cu caracter ortodox şi militant. Se ocupă de Oastea Domnului, de Misiunile religioase pentru popor, de Cursurile de catehizare, de Sfatul păcii, de Comitetele misionare, de Biserică în raport cu cultura, dând şi proiect de statute pentru o casă culturală ortodoxă. Şi pe temeiul acestor expuneri scoate concluzii şi nădejdi legitime.

Slujitorii sfintelor noastre altare au în această broşură de îndemn şi orientare, un mic manual de sprijin în chemările pastoraţiei practice.

ARHIM. P.

CRONICĂ.

† PREOTUL ANGHEL PÂRVĂNESCU. Cu câteva săptămâni înainte s'a stins din viaţă preotul distins şi iscusitul publicist Anghel Pârvănescu dela Craiova. Trecerea lui la cele vecinice s'a petrecut în chip năpraznic, poate pentruca durerea celor ce rămân să fie cu atât mai mare. Căci adormitul întru Domnul a fost unul dintre cei mai vrednici slujitori ai sfintei noastre Biserici.

Cu o dărnicie fără seamăn şi-a risipit entuziasmul şi priceperea ori unde i s'a îmbiat prilej: la altar, la şcoală, în societate, în presă.

Fără să facă gălăgie stearpă în jurul propriei sale persoane, a ştiut totuşi prin muncă pricepută şi harnică să-şi impună vrednicia care l-a suit de tinăr (era numai de treizeci şi câţiva de ani!) la demnităţi împreunate cu sarcini grele. In timpul din urmă a fost directorul seminarului superior din Craiova şi preşedintele societăţii preoţeşti „Renaşterea", din eparhia Râmnicului.

A murit sărac. Nici nu se putea altfel. Pentrucă modesta agoniseală zilnică o cheltuia pe cărţi — ca orice cărturar pasionat după belşugul duhovnicesc.

Il deplâng o soţie iubitoare şi trei copilaşi. Il jelesc săracii, cărora le-a fost un preţios şi creştinesc părinte. Il vor pomeni prietinii, cărora le-a fost totdeauna un devotat tovarăş la sfat şi la treabă. Şi-i vom păstra o recunoscătoare amintire noi, cei dela această revistă, căreia i-a fost un distins colaborator.

Dumnezeu să-i răsplătească ostenelile cu fericirea bunilor ostaşi ai lui Hristos.

N. C.

*

ADUNĂRILE EPARHIALE. În dumineca Samarinencii s'au întrunit la reşedinţele episcopeşti adunările eparhiale din Mitropolia Ardealului. Reprezentanţii clerului şi ai poporului au avut prilejul să-şi câştige o clară orientare asupra vieţii bisericeşti din ultimul an şi să contribue la îndrumarea înţeleaptă din viitor a instituţiei sacre.

Adunările s'au deschis în atmosfera solemnă prilejită de constatarea îmbucurătoare a restauraţiei monarhice,

Pe cât de entuziast şi unanim au salutat adunările eparhiale evenimentul urcării pe tron a M. S. Carol II, pe-atât de energic şi unanim a fost şi protestul ridicat de aceleaşi adunări împotriva guvernului trecut, care a tratat aşa de maşter Biserica strămoşească.

Şi cu cât temeiurile acestui protest au fost mai cunoscute de toată lumea, cu atât indignarea a fost mai justă. Căci într'adevăr, ceeace guvernul trecut a făcut cu Biserica ortodoxă, în materie de nedreptăţire, întrece orice limită. Guvernarea naţional-ţărănistă va trece în istorie ca o epocă de urgie pentru Biserica „dominantă". (E tragic, că după indicaţiile ce le avem *nu* dela actuala cârmuire putem nădăjdui îndreptarea tratamentului de care Biserica noastră s'a bucurat — vorba vine! — din partea statului. Ce fericiţi am fi, să rămânem de minciună cu desnădejdea noastră!)

Incolo, rapoartele consiliilor eparhiale au arătat — spre bucuria noastră — că viaţa bisericească se desfăşoară normal: mizeria materială a celor mai mulţi slujitori ai altarului n'a fost în stare să le micşoreze entuziasmul pastoral. Pe de altă parte, împotriva crizei generale jertfelnicia credincioşilor noştri s'a arătat în numeroasele donaţii ce s'au făcut pentru Biserică şi în anul trecut.

Intr'un timp în care gazetele şi palavragiii nu găsesc cuvinte decât pentru a sublinia scăderi — reale sau imaginare — din viaţa noastră eclesiastică, e bine să ne bucurăm de unele constatări făcute cu prilejul adunărilor eparhiale.

NECULCE.

NOTE ŞI INFORMAŢII.

PĂRINTELE protopop Vasile Stoicanea a publicat într'un număr recent al „Tel. Rom." un articol elogios la adresa dlui N. Iorga, preşedintele consiliului de miniştri. Subliniând calităţile esceptionale ale marelui apostol cultural al neamului. P. C. Sa îşi exprimă credinţa că guvernarea dlui Iorga va fi mai înţeleaptă şi deci mai rodnică pentru ţară şi — implicit — pentru Biserica noastră, decât guvernările anterioare. „Avem cea mai poruncitoare datorie — scrie părintele V. Stoicanea — să sprijinim, fiecare în cercul lui, pe profesorul Iorga, pentru dragostea ce ni-a dovedit şi pentru nădejdile mântuitoare ce le legăm de cârmuirea sa".

De perfect acord cu părintele V. Stoicanea şi cu toţi fiii luminaţi ai naţiei, în ceeace priveşte calităţile esceptionale ale actualului preşedinte de consiliu — să ni se îngăduie totuşi o nedumerire: Ce-o fi având dl N. Iorga cu Biserica noastră de n'a găsit de cuviinţă să spună măcar o vorbă legănată despre ea în discursul său programatic dela începutul guvernării? Ce-o fi având dl Iorga cu preoţii noştri pe care-i numeşte prefecţi pentruca după o săptămână să-i revoce? Ce-o fi având dl Iorga cu întreaga noastră preoţime, căreia i-a adresat într'o singură lună două pastorale, îndemnându-o să nu se dedea la tulburări — ca şi când această preoţime ar fi crescută la şcoala lui Troţchi şi ar alcătui cea mai desmăţată pătură a cetăţenimii noastre? Ori vrea dl Iorga să se solidarizeze în chipul acesta cu fostul ministru al cultelor A. Vlad, care a croit un articol de lege special pentru preoţii... bolşevici?

*

VENIND la cârma ţării d. Iorga a făcut apel la toate organizaţiile profesionale, cerându-le să-i sprijinească gândul de a-şi alcătui un parlament nepolitic (adecă în afară de partide). Naive, cum au fost, asociaţiile profesionale şi-au îmbiat concursul. După o serie nesfârşită de pertractări — parcă ar fi fost vorba de comitetul de o sută al dlui Maniu! — guvernul dlui Iorga a făcut cartel electoral cu *partidul* liberal şi cu *partidul săsesc,* iar asociaţiile profesionale (numărul lor exact nu se cunoaşte, se zice însă că sunt cam vre'o 200) au rămas cu buzele umflate. Aşa s'a întâmplat că, nici candidaţii

Asociației clerului „A. Șaguna“ n'au fost primiți pe listele dlui Iorga, care asigurându-și concursul electoral al celor două grupări „nepolitice“... (partidul liberal și cel săsesc), nu mai avea nevoie nici de concursul preoților, pe care i-a dăscălit în două epistolii...

Dl președinte al consiliului se poate felicita: în locul protopopului ortodox român Em. Cioran din Sibiu, lista dsale e împodobită cu numele popii săsesc din Turnișor, după cum în loc să aibă la prezidenție concursul înțelept și devotat al părintelui Șt. Meteș — îl are pe al arhicunoscutului „specialist“ Zenobie Păclișanu...

N. C.

MĂRUNTE.

— Comisia centrală a parlamentului prusiac a cerut dela minister să ia măsuri, de apărare a bisericilor creștinești contra atacurilor publice; iar dacă legile actuale nu sunt suficiente să se pregătească fără amânare un proiect de lege corespunzătoare.

— Pentru trebuințele bisericii evanghelice din Prusia s'a colectat în anul 1929 suma de aproximativ trei milioane mărci (120 milioane lei) care sumă s'a mai întregit cu daruri dela membri uniunii prusiece, în valoare de 2·5 milioane mărci (100 milioane Lei).

— In școlile normale din Thuringia (Germania) s'a întrodus ca studiu obligator metodica învățământului religios.

— Liber cugetătorii au înființat și în Olanda o filială. Pentru combatarea lor s'a organizat numaidecât un comitet de propagandă, care dispune de un automobil echipat cu radio și aparate pentru proiecțiuni luminoase.

— In Camera franceză doi deputați au făcut propunerea ca statul prin lege să se îngrijească de salarizarea corespunzătoare a preoțimii tuturor confesiunilor.

— In Boemia lipsa de preoți este foarte mare. Sunt 1100 locuri vacante, adecă 33%.

— La cererea asociațiilor ateiste guvernul sovietic a interzis întruducerea în Rusia a Bibliei în orce limbă și pentru orce confesiune.

— In Olanda s'a înființat un consiliu bisericesc pentru creștinismul practic. Președintele ei este profesorul Slotemaker de Bruine — și are următorul program: 1. Promovarea ideii de colaborare între biserici; 2. Discutarea problemelor de viață socială-ecumenică și socială-etică, a raportului între popoare și rasse; 3. Discutarea problemelor din domeniul în care se întâlnesc interesele bisericești și de stat.

— In sinodul eparhial din Ianuarie la Canterbury, arhiepiscopul a fost rugat să stabilească formula pentru ungerea cu sf. mir și punerea mânilor.

— Biserica ortodoxă din Polonia după o luptă grea şi îndelungată de şapte ani a răuşit să obţină iscălitura preşedintelui de republică pentru convocarea unui congres bisericesc general.

— Redactorul responsabil al unei foi poloneze a fost condamnat la trei luni închisoare „pentru neîntrerupta campanie contra bisericii catolice".

— Patriarhul Photios al Constantinopolului a luat sub jurisdicţia sa pe Ruşii ortodocşi din Europa de vest.

— În anul 1929 au fost răspândite în Persia 31,187 Biblii.

Dr. N. T.